

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA – TV ANABİLİM DALI
SİNEMA – TV BİLİM DALI

CEMAL EREZ’İN ÇİZGİ FİLM DÜNYASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Projeyi Hazırlayan: **Ashhan GÜLEN**

İstanbul, 2013

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA – TV ANABİLİM DALI
SİNEMA – TV BİLİM DALI

CEMAL EREZ’İN ÇİZGİ FİLM DÜNYASI

Yüksek Lisans Tezi/ Projesi

Tezi Hazırlayan:

Aslıhan GÜLEN

Öğrenci No:

100770023

Danışman:

Yrd. Doç. Sefa ÇELİKSAP

İstanbul, 2013

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Cemal Erez’in Çizgi Film Dünyası” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığına, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamım içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 17 / 04 /2013

Aday: Aslıhan GÜLEN

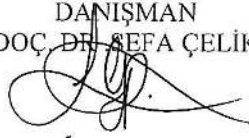
T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

17/04/2013

Enstitümüz *Sinema - Tv* Anabilim dalı *Sinema - Tv* Bilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 100770023 numaralı *Aslıhan GÜLEN*'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*CEMAL EREZ'İN ÇİZGİ FİLM DÜNYASI*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 02.04.2013 tarih ve 2013/11 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (55) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği ile Kabul/Red-~~ veya ~~Düzeltilme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

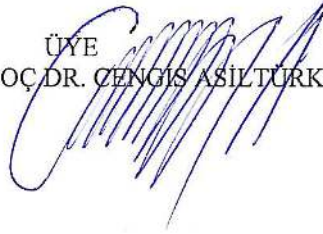
DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. SEFA ÇELİKSAP



ÜYE
DOÇ.BURAK BUYAN



ÜYE
YRD. DOÇ.DR. CENGİZ ASILTÜRK



Adı ve Soyadı: Aslıhan Gülen

Danışmanı: Yrd. Doç. Sefa Çeliksap

Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans / 2013

Alanı: Sinema ve Televizyon

Anahtar Kelimeler: Çizgi film, gelişim, Cemal Erez

Öz

CEMAL EREZ'İN ÇİZGİ FİLM DÜNYASI

Bu tez çalışmasında çizgi film sanatının dünya ve Türkiye’de ki gelişim aşamaları ele alınmaktadır. Bu konuda öncü olan Türk çizgi film çalışmalarına katkısı olan sanatçılar ve çalışmaları incelenmiştir. Türkiye’nin yetiştirmiş olduğu önemli değerlerden Cemal Erez’in çizgi film dünyasına girişi, Türkiye ve dünyada elde etmiş olduğu başarıları, çalışmaları, teknikleri araştırılmış ve incelenmiştir.

Name and Surname: Aslihan Glen

Supervisor: Yrd. Do. Sefa eliksap

Degree and Date :Master / 2013

Major: Cinema and Television

Key Words : Cartoon, development, Cemal Erez

Abstract

CEMAL EREZ'S CARTOON WORLD

We explained in this thesis what cartoon arts's stages of development in Turkey and all over the World. Cartoonist who made a major contribution was also considered and analyzed. Especially, we analyzed the most important cartoonist Cemal Erez's entry into the World of cartoon and their achievements, technics and practices.

Tezin Konusu: Sinema sanatı içinde farklı bir yeri olan çizgi filmin neden ve nasıl ortaya çıktığı, ülkemizde bu alanda önemli projelere sahip olan Cemal Erez'in bu alandaki ısrarlı çabalarını ve Türkiye'de gelmiş oldukları noktayı incelemek.

Tezin amacı: Türkiye'de çizgi film yapımı tam gelişmemiş bir alan. Cemal Erez'in bu alan içinde kat ettiği yolu, Türk çizgi film dünyasında ki yerini ve Türk çizgi filmine katkılarını incelemek. Bireysel çabalarıyla, bu konuda üretim yapmaya çalışan Cemal Erez'in Türk çizgi film dünyasındaki uğraşlarını incelerken, dünya çapında ün kazanmış çalışmalarıyla bir sonuca ulaşmak.

Tezin kapsamı: Çizgi filmin başlangıcı ve gelişimi.

A-Türkiye'de ilk çizgi filmin oluşumu

B-Ülkemizde çizgi film anlayışı ve bu gelişimin öncülerinden Cemal Erez'in bu gelişim içindeki yeri.

C-Cemal-Meral Erez'in çizgi film tasarımına katkısı.

Tezin yöntemi: Röportaj

A-Klasik çizgi filmlerden görüntü örnekleri.

B-Mecal Erez'in yapmış olduğu çizgi filmler ve çizgi film yapım aşamaları.

C-Cemal Erez'in günümüze kadar gelen basında çıkmış haberleri.

D-Selçuk Hünerli'nin "Canlandırma sineması üzerine" adlı kitabı ve benzeri kaynakların incelenmesi.

E-Çizgi film yazılı ve internet kaynaklarının taranması, bilgilerinin arşivlenmesi.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
1. GİRİŞ.....	1
2. ÇİZGİ FİLMİN NEDİR.....	3
3. ÇİZGİ FİLM TARİHİ.....	4
3.1 Çizgi Filmin Doğuşu.....	4
3.2 Çizgi Filmde Teknolojinin Getirdiği Değişim.....	11
4. TÜRKİYE’DE ÇİZGİ FİLM.....	12
4.1 Türkiye’de Çizgi Filmin İlk İzleri.....	12
4.2 Televizyon ve Çizgi Film.....	16
5. CEMAL EREZ’İ TANIYALIM.....	19
5.1 Filmografi & Ödüller	20
6.CEMAL EREZ İLE YAPILAN RÖPORTAJ DEŞİFRESİ.....	21
7.SONUÇ.....	35
KAYNAKLAR.....	36
EKLER	
Ek-1: Cemal Erez ile Yapılan Çekimin Hazırlıkları	38
Ek-2: Çekim için son hazırlıklar; Kameranın beyaz ayarı yapılırken.....	39
Ek-3: Cemal Erez ile Yapılan Röportaj Çekimi.....	40
Ek-4: Cemal Erez ile Yapılan Röportaj	41

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa no.

Şekil. 1. Sihirli Fener ile yapılan gösteri.....	4
Şekil. 2. Thaumatrope	5
Şekil. 3. Phenakistoscope	6
Şekil. 4. Zoetrope	6
Şekil. 5. Muybridge'nin çekmiş olduğu sıralı resimlerden biri.....	7
Şekil.6. Praxinoscope	7
Şekil. 7. Dinozor Gertie.....	8
Şekil. 8. Felix The Cat.....	9
Şekil. 9. Mickey Mouse, 1929.....	9
Şekil. 10. Walter Elias Disney ve Ub Iwerks.....	10
Şekil: 11. Amca Bey.....	12
Şekil: 12. Evvel Zaman İçinde.....	13
Şekil: 13. Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü.....	15
Şekil: 14. Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü.....	15
Şekil. 15 Ucan Kaz.....	16
Şekil. 16 Taş Devri.....	16
Şekil. 17. Voltran.....	17

Şekil.18. Tom ve Jerry.....	17
Şekil. 19. Bilge kağan.....	18
Şekil. 20. Cemal Erez eşi Meral Erez’le birlikte.....	19
Şekil: 21. Hürriyet Gazetesinde çıkan haber- 1	23
Şekil: 22. Hürriyet Gazetesinde çıkan haber -2	23
Şekil: 23. Milliyet Sanat Dergisinde konuyla ilgili yayınlanmış haber.....	25
Şekil. 24. İtalya basınında çıkmış, arşivden bir kare.....	26
Şekil. 25. Yeni Yüzyıl Gazetesinde ödülle ilgili çıkan haber.....	27
Şekil. 26. Haset çizgi filminden bir kare.....	28
Şekil: 27. “Bakanı Kutlarken” adlı çizgi filminden bir kare.....	29
Şekil: 28. Bakanı kutlarken.....	29
Şekil: 29. Bakanı Kutlarken.....	29
Şekil. 30. Satranç çizgi filminden bir kare.	30
Şekil. 31. Satranç	30
Şekil. 32. Satranç.....	30
Şekil. 33. “Kalaşnikof” klibinden bir kare.....	32
Şekil: 34. “Haset” adlı çizgi filminden bir kare.....	33
Şekil. 35. Haset çizgi filminden bir kare.....	34

1. GİRİŞ

Sinemanın temelinde yatan yanılsama, beynin gözün ağ a üzerine düşen görüntüyü kaybolmasından sonra da kısa bir süre algılamayı sürdürmesi ve ardışık ağ tabaka görüntülerini, hareket eder biçimde algılaması olgularına dayanır. 1832'de yapılan “Phenakistoscope” ve 1834'te gerçekleştirilen “Zoetrope” gibi optik aletlerle aynı temele dayanarak hareketli görüntüler oluşturulmuştu. 1839'da fotoğrafın bulunmasından sonra, hareketi eşit ve çok kısa aralarla sabit fotoğraflar olarak saptayan yöntemler Edward Muybriagef, yan yana dizdiği fotoğraf makineleriyle koşan bir atın görüntülerini saptadı ve dönen bir disk içine yerleştirdiği bu fotoğraflarla hareketli bir görüntü yaratmayı başardı. Muybriagef gibi sinema ile ilgilenen birçok kişiden sadece biridir. Çizgi film 1800'lü yılların ortasında iyice gelişim kaydetmiş ve artık yavaş yavaş insanların hayatına girmeye başlamıştı.

Dünyada birçok gelişmeler olurken Türkiye’de ise ilk film gösterimi, Bertrand adlı bir Fransızın II. Abdülhamit zamanında, 1896’da, Saray’da yaptığı gösterimler ile başlamıştır. İlk Türk sinema gösterimi Cevat Boyer ile Murat Bey’in Şehzadebaşı’ nda 19 Mart 1908 de başlattığı gösterimdir. Cevat Boyner ve Murat Bey’in peşinden Şakir Seden ile Fuat Uzkınay, Türk sinemasının açılışını 6 Temmuz 1910’da gerçekleştirmişlerdir. Sinemanın ilerlemesi ve oluşumuyla birçok dalı ilerlerken, çizgi filmler de bu durumdan nasibini almıştır. Dünyayı ele aldığımızda Türkiye’nin bu konuda da diğer ülkelere göre fazlaca geri kaldığını anlıyoruz. Bu geri kalınmışlığın hem teknoloji hem çizgi film alanında eğitim eksikliğinden ayrıca ticari kaygıdan kaynaklandığı açıkça görülmektedir. Bu olumsuz koşullara rağmen çizgi film sanatında başarılı isimlere sahibiz. Tüm bu etkenlerin yanında Türkiye’de çizgi film sektörü gelişirken bazı kayıplar da yaşanmıştır. Bu da, 1951 yılında Yüksel Ünsal girişimi ile Türk canlandırma sineması için ilk uzun metrajlı film projesi “Evvel Zaman İçinde” ile olmuştu. Banyo işlemleri için Amerika Birleşik Devletleri’ne gönderilen canlandırma filmi kaybolmuş, bu kayboluş birçok sanatçı

için de moral bozukluğuna yol açmıştır. Bilgi ve eğitim eksikliği çeken birçok karikatürist soluğu bu alanda eğitim veren ölkelerde almışlardır.

Reklamlarının yaygınlaşması, çizgi film çalışmalarının reklam filmleriyle sürdürölmesine olanak sağlamıştır. Bu birazda olsa çizgi film yapımına hareketlilik getirmiştir ancak fazla uzun sürmemiştir. Daha sonra ödölölü yarışmaların yapılmaya başlanması ile çizgi filme tekrardan can gelmiştir.

Ödölölü yarışmalar dışında da ölkemizde eserler yapan sanatçılar olmuştur. Bu sanatçılardan bir tanesi, çalışmamızın da esas temel konusu olan çizgi film dünyasının gizli kalmış bir çok isimlerinden biri Cemal Erez'dir.

Cemal Erez 1973 yılında bitirme projesi olarak hazırladığı 65 KV ile çizgi film dünyasına girmiş ve bu sektörde Türkiye'nin yanı sıra dünyanın tanınan çizgi film sanatçıları arasına girmeye başarmıştır. Çalışmamızda Cemal Erez'in çizgi film dünyasına giriş hikayesini, yapmış olduğu çalışmaları ve çalışma tekniklerini görölceğiz.

izgi filmin günümüzdeki konumuna geri dölnecek olursak; Dış kaynaklı çalışmaların yada dış kaynaklı yapımların özellikle Amerika Birleşik Devletlerinin yapımlarının ağırlıklı olarak olduğunu gözlemleyebiliriz.

2. ÇİZGİ FİLM NEDİR?

Çizgi film canlı ya da cansız nesneleri canlandırmak veya onlara yeni bir kimlik verme işlemidir. Çizgi film “canlandırma sineması” olarak da adlandırılmaktadır.^[1]

Sözlük anlamı olarak canlandırma; tek tek resimleri veya hareketsiz cisimleri, gösterim sırasında hareket duygusu verebilecek biçiminde düzenlemek ve çevirmek şeklinde özetlenebilir.^[2]

Çizgi film yaparken çizimler genel olarak selüloit yapraklar üzerine çizilir. Sanatçının selüloit yaprak seçmesinin nedeni saydam olmasındandır.

Fonda uzun süre kalacak dekor bir kez çizilir. Bu fonun üzerine selüloit yapraklar üstüne yaratılacak olan kahramanın çeşitli hareketleri çizilir böylece kahramanlara hareket izlenimi verilmiş olur.

Çizgi film karikatür ve çizgi romana yakınlığı ile bilinir. Ama burada unutulmaması gereken Çizgi filmin asla hareketli karikatürler olmadığıdır. Çizgi film tümüyle ayrı bir yaratı alanıdır. Kendine özgü yaratma teknikleri ve anlatım dili vardır. En önemli öğesi devinimdir, anlatımını devinim aracılığı ile sağlar. Bunu yanı sıra hızdan ve yinelenmelerden de yararlanır.

3. ÇİZGİ FİLM TARİHİ

3.1 Çizgi Filmin Doğuşu

Çizgi filmin tarihi oldukça derindir ve bu tarihle ilgili birçok değişik görüş bulunmaktadır. Bununla birlikte, “yaklaşık 30.000 yıl önce, Kuzey İspanya’daki bazı mağaraların duvarına fazladan çizilmiş ve boyanmış ayaklarıyla hayvan betimlemeleri ile canlandırma tarihini başlatmak pek alışla gelmiş bir düşüncedir”.^[3]

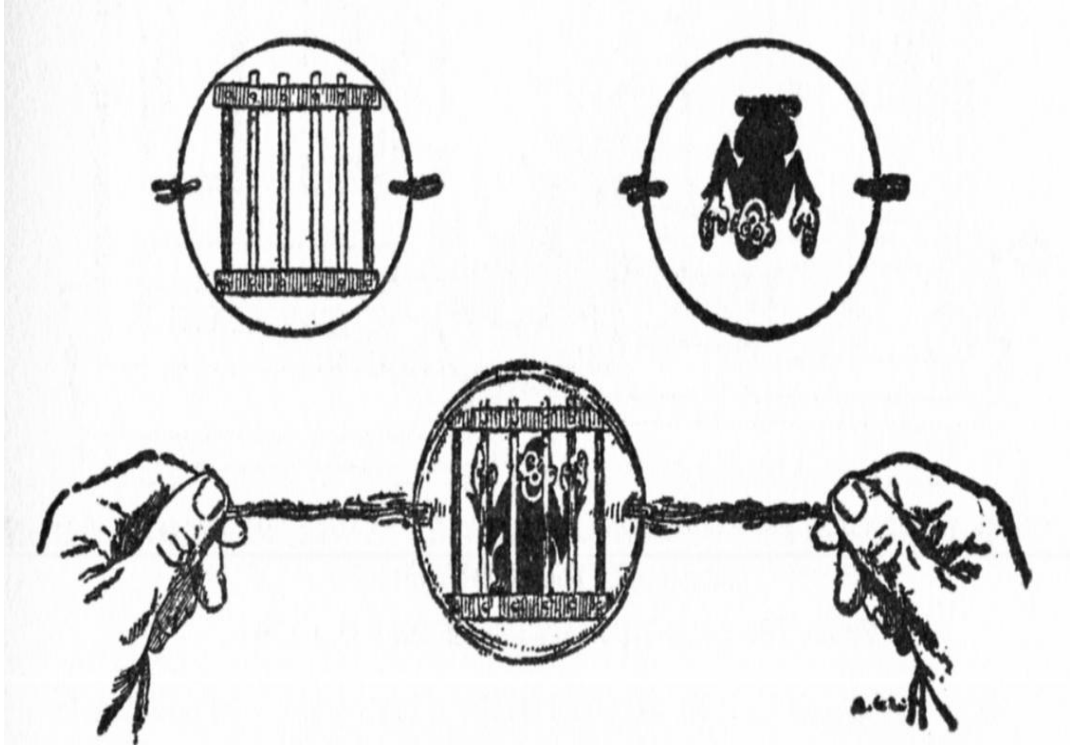
Görüntü tarihine kısaca baktığımızda karşımıza birçok ilginç örnek çıkar bunlardan en bileneni ise “Altamira Mağarası”nın duvarında görülen, resimlerde koşan bir yaban domuzunun görüntüsü için toplam sekiz ayak çizilmiş ve domuzun devinimi verilmeye çalışılmıştır. Yine Fransa’da Lascaux Mağarasında Ren geyikleri ve atların devinimlerini göstermek için birbirine karışmış gibi görülen ayak ve bacak çizimleri ile devinim gösterilmeye çalışılmış.”^[4] Ancak elde ettiğimiz bilgiler çerçevesinde farklı uygarlıklarda farklı anlatımların olduğu da görülmektedir. Daha yakın bir tarihi inceleyecek olursak “XVII. yüzyılda bir Cizvit rahibi olan Athannsius Kirchner’in bulmuş olduğu “Magic Lantern / Sihirli Fener” ile günümüzdeki sinema makinelerinin gelişme sürecinin başladığını söyleyebiliriz. İçinde lambası bulunan bu sihirli fener, bir metal kutudan biraz daha küçüktü. Bir tarafındaki delikte bir mercek vardı. Merceğin hemen arkasına yerleştirilen, üzerine bir resim boyanmış cam sürgüden geçen ışık imgeyi bir perde veya duvar üzerine yansıtıyordu”.^[5] (şekil 1)



Şekil. 1. Sihirli Fener ile yapılan gösteri

Sihirli Fener'in icadının ardından diğer benzeri aletler hızla gelişme göstermiş ve Thaumatrope adlı aygıt bilim adamı Pietr Van Musschenbroek tarafından tasarlanmıştır.

“Hareketsiz resimlerin hareket ediyor yanılsamasının ilk örneği Thaumatrope gösterilir”.^[6] Minik disk şeklindeki aletin mantığı şu şekildedir; kağıttan ya da metalden oluşan diskin iki tarafına da farklı ama uyumlu resimler çizilir. Daha sonra bu diskin kenarlarında bulunan ipleri tutarak hızlıca çevirdiğimizde göz yansıması olur ve iki resmi bir bütün olarak görürüz. (şekil 2) Ayrıca hala günümüzde birçok değişik versiyonunu görmemiz de mümkündür.



Şekil.2. Thaumatrope

Sonra ki yıllarda sırasıyla 1831 yılında Joseph Plateau'nun ve Dr.Simon Ritter tarafından Phanakistiscope, 1834 yılında William George Honer tarafından Zeotrope ve Pranixinoscope gibi araçlar geliştirilmiştir. (şekil: 3, 4)



Şekil. 3. Phenakistoscope



Şekil. 4. Zoetrope

“1873 yılında, Eadweard Muybridge hayvan ve insan hareketlerini fotoğraflarla hareket ediyormuş izlenimini kazandırmıştır.”^[7] Bu sayede insan gözünün fark edemediği ayrıntılar bütünlük kazanmış ve tek karede donuk olan fotoğrafın diğer fotoğraflarla birleştiğinde nasıl bir harekete sahip olduğunu göstermiştir.

Çalışmasının devamı olarak Muybridge çekmiş olduğu fotoğrafları “dönen bir tekerleğin üzerine yerleştirerek bunları sihirli fener aracılığıyla bir perdeye yansıtmayı denedi. Perdede hareket yansımaları elde edilmişti. Bu çalışmalarına ‘Hareket Eden Resimler’ adını koydu.”^[8] (şekil 5)



Şekil. 5. Muybridge'nin çekmiş olduğu sıralı resimlerden biri

1880 yılında Emile Reynaud tarafından Praxinoscope icat edilmiş. Bu tasarım diğerlerinden farklı merkezine yerleştirilen aynadan hareket izlenimini alıyor olmasındır. (şekil: 6)



Şekil.6. Praxinoscope

Çoğunluğunun oyuncak diye adlandırdığı bu aletlerden sonra 28 Aralık 1895 yılında Lumiere kardeşler büyük bir adım atarak hareketli resimleri seyirciyle buluşturmuştur. Bu olayın ardından kameraların ve projeksiyonların gelişmeye başlamasıyla birçok sanatçı bu olaydan faydalanmıştır. Bu isimlerden birisi de uzun yıllar karikatüristlik ve fotoğrafçılıkla uğraşmış Fransız Emile Cohl.

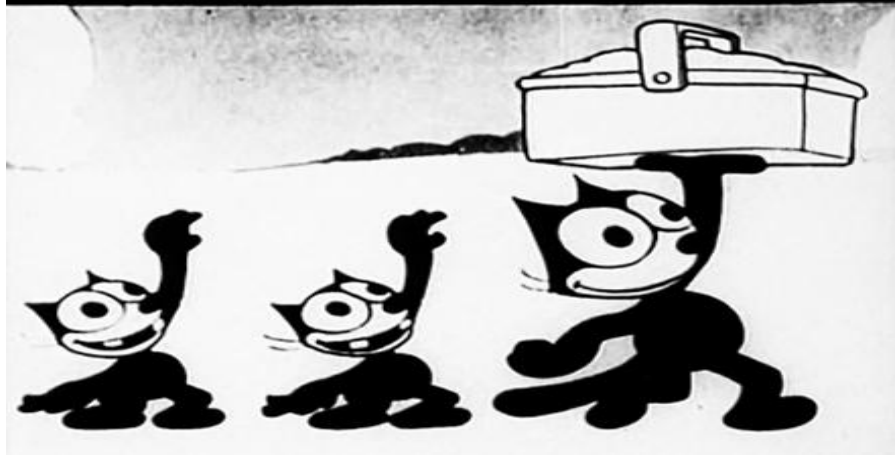
Bu eserin, Cohl'un diğer eserlerinden en büyük farkı; daha önce yapılan filmler, alıcının durdurulup yeniden çalıştırılmasıyla gerçekleştirilmiş ufak film hileleri ya da konusuz kısa canlandırma sahnelerden ibaret iken bu eser, kurmaca canlandırma filmlerle günümüzdeki canlandırma tekniklerine kadar uzanacak bir sürecin ilk adımlarını atmıştır.

Emile Cohl'dan sonra bahsedilecek bir diğer isim ise Winsor McCay'dir. "New York Herald gazetesinde bir süredir çizmekte olduğu "Küçük Nemo" tiplemesini filme geçirmiş ve ilk canlandırma filmi "Küçük Nemo Uyuşukşehir'de" ile uluslararası ün kazanmıştır. 1909 yılında, "Küçük Nemo"dan hemen sonra yaptığı "Dinozor Gertie" (şekil:7) adlı filmi, keskin hatlı çizgilerinin güzelliğiyle McCay'in başyapıtı olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda da, tekrarlar ve döngüler gibi yeni canlandırma tekniklerinin ilk olarak kullanıldığı film olarak da önemi vurgulanmaktadır.”^[9]



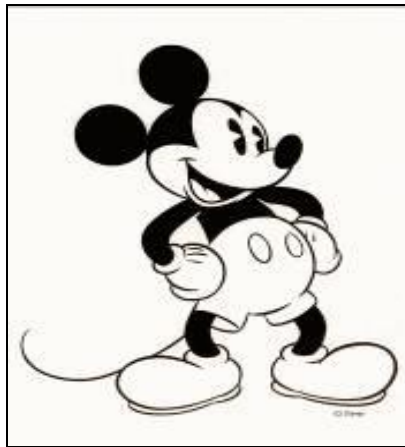
Şekil. 7. Dinozor Gertie

Çizgi filme karşı ilginin daha da fazla artmaya başladığı o dönemde Amerika'da birçok canlandırma şirketi kurulmuş ve en popüler yıllar olan 1900'li yıllarda Dinky Doodle'in maceraları gibi unutulmayacak birçok seri film hayata geçmiştir. Otto Messer tarafından yaratılan Felix The Cat, 1920'lerde tasarlanmış ve o dönemde en popüler canlandırma karakteri olarak tarihte yerini almıştır.(şekil 18)



Şekil. 8. Felix The Cat

Felix'i tahtından indirecek olan yeni yıldız 1930'lu yıllarda Walt Disney stüdyolarında doğan ve gelişen Mickey Mouse'dur. (şekil: 9)



Şekil. 9. Mickey Mouse, 1929

16 yaşında, bir illustrator olarak kariyerine başlayan Walter Elias Disney (1901- 1966), sanat okulunu bitirdikten sonra kendi “Laugh-O-Gram-Corporation” adlı şirketi kurmuş ve Ub IWERKS ile ilk kısa filmlerini tamamlamıştır. (şekil 10)



Şekil. 10. Walter Elias Disney ve Ub Iwerks

Yeteneğinin yanı sıra ticari zekası ve öngörülerini ile 1923'te kurduğu canlandırma ve film sektöründe günümüzün en büyük ve başarılı şirketi olan “Walt Disney” stüdyolarının tohumlarını atmıştır.

Walt Disney, tüm dünyada tanınan, en ünlü çizgi film karakteri olan Micky Mouse'u 1928'de yaratmıştır.

Birbirinden profesyonel birçok stüdyo o dönemde canlandırma alanında yarattıkları karakterlerle, geliştirdikleri teknikler ve yöntemlerle, canlandırma film sektörünün bugün varmış olduğu bilgi birikimine, estetik anlayışına, eğlence, eğitim ve kültürel yaşamına büyük katkılar sağlamışlardır. Hatta Walt Disney'den çok daha eski bir kuruluş olan (1905) Warner Bros (Warner Brothers) şirketi canlandırma filmlerine artan ilgiyi görerek 1930'lu yıllarda bu sektöre el atmış, gene aynı yıllarda Hanna-Barbara canlandırma stüdyoları ise canlandırma dünyasına birçok yeni karakterler kazandırmıştır.

3.2 Çizgi Filmde, Teknolojinin Getirdiği Değişim

1980'lerde artık çağ ilerlemiş ve bilgisayar teknolojisinin de kullanımıyla teknik alanda dünyada büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Teknoloji çok hızlı bir biçimde ilerlemiş ve bu ilerleyiş birçok alanda etkilerini göstermiştir. Bu gelişmenin en büyük katkıları izleyiciye sunulan yeni sinema filmlerinde rahatça gözükmekteydi. Kullanılan bilgisayar teknolojisi, çizgi filmlerine yeni boyutlar kazandırmış ve farklılaştırmıştır.

Amerika ve Japonya çizgi film alanında sanayileşmiş ülkelerdendir. Bu sanayileşme çok hızlı bir biçimde çizgi film sektörünü ticari bir hale getirip, yeni yapılan filmlerin tamamen ticari amaçlı yapılması ve satılmasına neden olmuştur. Ticari kaygılarla üretilen filmlerde ise teknoloji sonuna kadar kullanılmış, filmlerin içeriği ve izleyiciye anlatılmak istenen duygu fazlasıyla ön planda olan efektlerin gerisinde kalarak, yapım amacına ulaşamaz hale gelmiştir. Amerika ve Japonya gibi bu sektörü ticarete dönüştüren ülkelerin yanı sıra Avrupa ve eski Doğu blok ülkeleri (Fransa, İrlanda, Rusya, Polanya, Slovakya) canlandırma alanında gerek konu, gerek teknik yorumlarıyla daha özgün ve bağımsız işler üretmiş, görüntüleri, filmin üstüne çıkarmayarak, izleyiciye asıl mesajı iletmiştir.

4. TÜRKİYE’DE ÇİZGİ FİLM

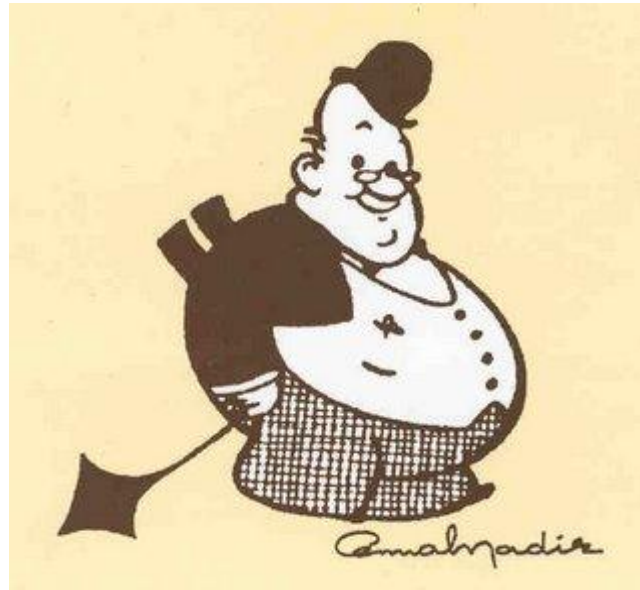
4.1 Türkiye’de Çizgi Filmin İlk İzleri

Türkiye’ye 16.yy’da Mısır’dan gelen gölge oyunu, Türk sanatçıların etkisi ile gelişmiş ve Türk kültürüne uyarlandıktan sonra bu sefer de Mısırlı sanatçıları etkilenmiş ve Mısır’da da benzer oyunlar, benzer biçimde gösterilmeye başlamış.^[11]

Selcuk Hünerli’nin “Canlandırma Sineması” adlı kitabında Karagöz ve Hacivat Türk gölge oyunun ana kahramanları olduğunu ve Karagöz ve Hacivat’ın canlandırma sinemasına(Çizgi film) katkısı bu türün biçimlerinden esinlenen sanatçıların çeşitli çalışmalar yapmasından dolayı olduğunu belirtilmiştir.

Çizgi film ülkemizde 1930’lu yıllarda gözükmeye başlamıştır ve bu durum yabancı kaynaklı filmlerin ve yerli filmlerin beyazperdede gösterilmeye başlaması sayesinde olmuştur. Bu filmleri izleyen özellikle karikatür sanatçıları filmlerden etkilenip bu alanda denemeler yapmaya başlamıştır.

Bu yüzden Türkiye’de çizgi filmin temelini atanların karikatürcüler olduğunu söylemek pek de yanlış olmaz. Bu alanda ilk denemeler de Cemal Nadir Güler’in “Amca bey” kahramanını çizgi filme dönüştürme çalışmaları olmuş ancak teknik olanaksızlıklar yüzünden proje yarım kalıp, hayata geçememiştir. (şekil 11)



Şekil: 11. Amca Bey

Eflatun Nuri Erkoç, 1942 yılında doğrudan film karelerinin üzerine çini mürekkebi ile çizilerek, 37 kareden oluşan “Dolmuş ve Şoförü” adlı çizgi filmi yapmıştır. Bu çizgi film ile ilgili en eski film şeridi olma özeliği taşır.

Türk çizgi filminin bir diğer öncülerinden Vedat Ar kurmuş olduğu “Filmar” adlı stüdyosunda ürettiği 2-3 dakikalık çizgi filmlerin yanı sıra 1947’de Devlet Güzel Sanatlar Akademisindeki 15 öğrencisi ile birlikte gerçekleştirdiği “Zeybek Oyunu” adlı filmi bilinen ilk Türk çizgi filmidir.

1951 yılında Türkiye’nin en uzun metrajlı film projesi “Evvel zaman içinde” adlı film tamamlanmış ancak banyo için gönderildiği A.B.D.’de de kaybolmuştur. Ciddi bir şekilde maddi ve manevi zarara uğranmıştır. Bu nedenle Türk çizgi filmi olumsuz etkilenecek, bu sorun beraberinde diğer çalışmaların da gelişimi engellemiştir. (şekil 12)



Şekil: 12. Evvel Zaman İçinde

Reklam sektörünün televizyonlarda fazlasıyla yer alması çizgi film üretimine yeni bir soluk kazandırmıştır. Reklamlarının yaygınlaşması, çizgi film çalışmalarının reklam filmleriyle sürdürülmesine olanak sağlamıştır. 60'lı yıllara gelindiğinde Türk canlandırma sineması reklam piyasası ile entegre biçimde çalışmaya başlamış. Bu dönemde birçok ajans kurulmuştur. Türkiye'de bugün profesyonel olarak çalışan pek çok animatörün eğitim ocağı olma özelliğini taşıyan ajans, yapılan filmlere gösterilen ilgi nedeniyle kadrosunu başka karikatürcülerle genişletmiş, üretimi hızlandırmıştır. O yıllarda basın sektörünün yaşadığı sancılar nedeniyle iş bulma zorluğu çeken karikatürcüler için bu bulunmaz bir fırsat olmuştur. Fakat bu dönem birçok çizer yurtdışına gidip, bu konu hakkında teknik ve estetik değerlerini yükseltmek zorunda kalmışlardır. Çünkü o dönemin şartlarında çizgi film sanatının en basit ilkeleri bile bilinmiyor, çalışmalar sonucu ortaya çıkan filmler özgün ve kaliteli olmuyordu.

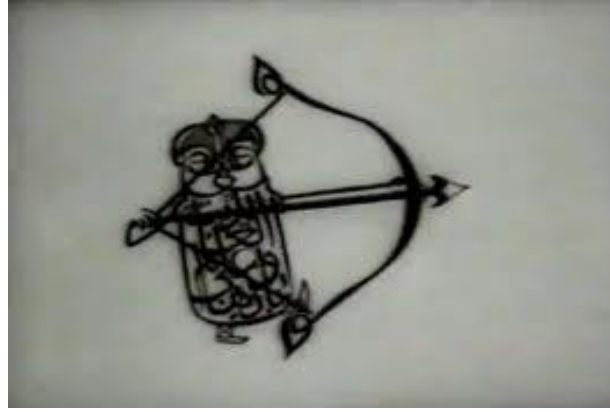
“1960'lı yıllarda Almanya'da kalarak canlandırma sineması konusunda eğitim gören Yalçın Çetin Türkiye'ye dönmüş ve Radar Film kadrosuna dahil olmuştur. Canlandırma filmlerinde (çizgi film) değişik teknikler kullanan ve çalıştığı diğer sanatçıları eğiten Çetin,”^[12] Türk çizgi filmine büyük katkılar sağlamıştır.

Bu gelişmelerle birlikte kurulduğu bilinen diğer önemli stüdyoları da şunlardır; Filmmar, Kare Ajans, Radar Reklam, Karikatür Ajans, Stüdyo Çizgi, Canlı Karikatür, Ajans Bulu, Sinevizyon, Artnet'tir. Bu stüdyoların kuruluş amaçları reklamlardan para kazanmak, kazandıkları bu paralarla da kısa ya da uzun metrajlı canlandırma filmleri yapmak.

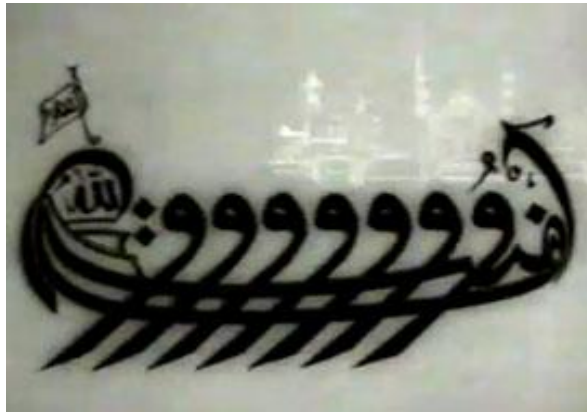
Reklam sektörünün dışında ödüllü yarışmaların yapılmaya başlanması çizgi filme tekrardan bir hareketlilik getirmiştir. Yarışmalar sayesinde çizgi film bir çok önemli eserlerin sahibi olmuştur. Bu yarışmalardan “1967'deki Hisar Kısa Film yarışmasına Kibritler ve Bücür filmleriyle katılan Mehmet Celal Ülken ilk özgün Türk canlandırma(Çizgi Film) filmlerini üretmiştir.”^[13]

1969 yılları sonlarında “sansür” adlı filmiyle TRT kültür ve sanat bilim ödülleri yarışmasında kısa film büyük ödülünü almaya hak kazanan Tan Oral’ın, film üzerine kazıma tekniğiyle yaptığı “Çizgi” isimli filmi bir kaç özel gösteri de izleyiciyle buluşabilmiştir.

1970 yılında Tonguç Yaşar “Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü” adlı filmiyle Antalya film festivalinde büyük ödülü kazanmıştır. (şekil 13,14)



Şekil: 13. Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü



Şekil: 14. Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü

Çizgi Film sanatçıları yarışmalar dışında da filmler çekmişlerdir. Cemal Erez - 65kv (1970), Ateş Benice – Koridor (1972), Stereo (1975), Sentez (1983) ve Midas'ın Kulakları (1994), filmlerini yapmışlardır. Emre Senan Gergedan (1975), Hayatında Eğri Çizgiyi İlk Kez Keşfeden Adam ve Tabanca (1976), Kısasa Kısas (1979), Ev (1995) filmleri gerçekleştirmiştir. Meral ve Cemal Erez İtalya'da “Il Gatto” (kedi) ve “Condes” (İpler) filmlerini bitirmişlerdir.

“Yaratıcılık açısından daha durgun geçen yıllar sonrası 1982’de, bir yıl önce yasaklanmış olan “Akşehir Nasrettin Hoca Uluslararası Karikatür Yarışması” yerine bir çizgi film yarışmasının düzenlenmesi karar alınmıştır. Murat Havsa ile Yıldız Cıbroğlu’nun birinciliği paylaştıkları yarışmada Atilla Ergüder ikinci, Bekir Susam ise üçüncü olmuş, Türker Ede, Feza Baykal ve Timuçin Tarhanlı’da özel ödül almışlardır.”^[14] Ardından 83 yılında Antalya Film Şenliği’nde Ateş Benice “Sentez” adlı çalışmasıyla Altın Portakal ödülüne layık görülmüştür.

4.2. Televizyon ve Çizgi Film

“Uykudan Önce”, “Mavi Bilye”, “Günaydın” gibi programlar dönemin en sevilen çocuk programları olmuş, bundan yola çıkan TRT, dostluk ve sevgi mesajları içeren çizgi filmler yayınlamıştır. Her dönem, yayınlandığı her ülkede beğeniyle izlenen Walt Disney filmlerinin yanı sıra, “Taş Devri”, “Jetgiller”, “Uçan Kaz”, “Heidi”, “Ton Ton Ailesi”, “Şirinler” gibi filmler de yine çocuklar tarafından ilgiyle izlenmiştir. (Şekil: 15,16)



Şekil. 15 Ucan Kaz



Şekil. 16 Taş Devri

Zamanla şiddet eğilimleri iyice artmaya başlamıştı. Beş gencin maceralarını anlatan “Voltran” analiz edildiğinde çizgi film doğallığı ve eğlencesini bir kenara bırakmış ve şiddet öğelerine yer vermiştir. Hatta en masum karakterler olarak nitelendirilen “Tom ve Jerry” bile artık birbirlerine dinamit fırlatabiliyordu. Bu çizgi filmlerin tek masum yanı ise her ne olursa olsun çizgi film karakterleri ölmezdi.

Şiddet unsuru taşıyan çizgi filmler, bir ilke çerçevesinde kurgulanıp kötülerle savaşmanın bir görev olduğunu, iyilerin eninde sonunda hak ettikleri ödülü alacaklarını savunuyorlar, böylelikle bir yerde kendilerini temize çıkarmaya çalışıyorlardı. (şekil 17,18)



Şekil. 17. Voltran



Şekil.18. Tom ve Jerry

Sonraki yıllarda, çizgi filme yeni bir bakış açısı daha eklenmiş, “çocuğa dini ve milli çizgi film” sloganıyla TRT ve devlet bakanlığı 1990-1991 yıllarında, “Emre”, “Süleyman Çelebi ve Mevlit”, “Yusufçuk”, “İnsanlar Yaşadıkça” başlıklı çizgi filmleri yaptırmıştır. Dini çizgi filmler sayesinde çocuklara namazın nasıl kılındığı, günahın ve sevabın ne olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Kültür bakanlığı ise milli değerleri yeğ tutan bir gençlik yaratmak üzere filmler yapmayı düşünerek “Alparslan”, “Ergenekon Destanı”, “Bilge Kağan”, “Keloğlan”, “Pembe İncili Kaftan” gibi filmler yaptırmıştır.(şekil. 19)



Şekil. 19. Bilge kağan

Günümüze gelecek olursak çizgi filmlerin çoğunluk olarak, dış kaynaklı olduğu görünmektedir. Yerli çizgi film olarak Varol Yaşaroğlu'nun “Fırıldak Ailesi” adlı çizgi film hem umutlandırıcı hem de yeniliklerin açılmasına neden olacak bir gelişme olarak görülebilir.

5. CEMAL EREZ'İ TANIYALIM

1973 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Grafik Bölümü'nden (Mimar Sinan Üniversitesi Grafik Sanatlar Bölümü) mezun olan Cemal Erez çizgi film dünyasına bitirme projesi olarak çektiği “65 KV” adlı 5 dakikalık bir filmle başladı.1976 - İtalya, Urbino kentindeki Güzel Sanatlar Enstitüsü Animasyon bölümünde animasyon eğitimi aldı.1980-1984- Paris'te Animasyon bölümünde animasyon öğrenimi gördü.1979-80 yıllarında Paris - İstanbul arasında yaşayan Cemal Erez ve eşi Meral Erez birlikte bir çok başarılı çizgi filme imza attı. Son olarak 2007 yılında Meral Erez'le birlikte “Satranç” adlı çizgi filmi çekmişlerdir.

2013-... Cemal Erez açacağı resim sergisi için yoğun olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda da Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Animasyon dersleri vermektedir.



Şekil. 20 Cemal Erez eşi Meral Erez'le birlikte

5.1 Filmografi & Ödüller

- 65 KV – 4 dakika. 35 mm. 1973 (diploma projesi.)

Aldığı ödüller: Akademi Grafik sanatlar Bölümü Juri Ödülü, 1973

Bogaziçi Hisar Kısa Film Yarışması birincilik ödülü 1974

- İpler – 11 dakika: 35 mm. 1983/ Paris

Aldığı ödüller: Fransız Ulusal Sinema Merkezi Kalite ödülü 1983

Marlyle Roi Festivali En İyi Grafik Tasarım

- NUMBER 1 TV logo animasyon spotları 1994-95/ İstanbul

- Kuşlar. 1996-1997/İstanbul

Aldığı ödül: Kristal Elma ödülü. 1997/İstanbul

- Ağaçlar. 1996-1997/İstanbul

Aldığı ödül: Basın Mansiyon ödülü. 1997/İstanbul

- Haset - 16 dakika: / 35 mm. /1998 /İstanbul

- Kalaşnikof - 4,5 dakika: / Betacam sp / 1998 / İstanbul

- Renault reklam spotları

- Bakanı Kutlarken -15 dakika ./ 35 mm. /2002 / Paris

- Satranç - 6 dakika./ Betacam sp. / 2007 / Paris – İstanbul

6. RÖPORTAJ DEŞİFRESİ

➤ Sanata ilginizi nasıl fark ettiniz?

Sanatla ilgim; ortaokul sırasında amcamın evinde Cézanne'nın kitabını gördüm; Cézanne bir ressam, empresyonist bir ressam. Daha sonra ablam Devlet Sanatlar Akademisi Mimarlık bölümüne girecekti. Gene bir arkadaşımın evinde yaklaşık aynı zamanlarda Van Gogh'un bir kitabını gördüm. Arkadaşım Rasim Konyar ressamdır. Babası Rasim Konyar'ın hazırlık sınavlarına girmesi için ressamların kitaplarını gösteriyordu. Van Gogh'un bir kitabını gördüm böylece resmin ilgimi çekmesi sonucu sanata ilgim başladı. Lise eğitimi pek fazla ilgimi çekmemeye başladı esnek, köstek gitmeye başladım. Dersler aksamaya başladı notlar zayıflamaya başladı ama liseyi bitirmek zorundaydım bunu biliyordum. Büyük bir sıkıntı ile yıl kaybetmeden liseyi bitirdim. Yıl 1968'de Gazetecilik bölümü vardı. Üç yıldır o bölüme girdim fakat çok sönük bir bölümdü. Aslında Güzel Sanatlar Fakültesinde Ressam olmak istiyordum fakat gene yaşamımı nasıl kazanırım sorusu üzerine Grafik bölümüne girdim ama hedeflerim başkaydı bu sefer sinemaya yöneldim. Filmleri çok dikkatli izliyorduk. Filmlerin içerik yapısının değişme ortamının tam içine düştük.

➤ Polonya'daki Lodz sinema okuluna kabul edilmiş, okuldan burs kazanmışsınız buna rağmen dışişleri bakanlığından izin alamamışsınız. (Cemal Erez Konuşmasını kesmeden Lodz Sinema Okuluna kabul edilmeyişlerinin hikayesini anlatır.)

Bu arada biz Polonya'daki Lodz Sinema Okulu'na gitmek istedik. Ben 3. sınıftaydım. Meral ile birlikte böyle bir şeye karar verdik. Çünkü Lodz Sinema Okulu dünyanın sayılı sinema okullarından biriydi. İyi eğitim veriyordu fakat bizi Türkiye'den göndermediler.

Sebebi ise Polonya'nın komünist bir ülke olduğunu düşünmeleri idi. Halbuki biz okulla bağlantılarımızı kurmuştuk ve Polonya'daki okul bizi sınavsız alıyordu.

Her şeyi ayarlamışlardı. Daha sonra konsolosluğa gittik ve bizi göndermediklerini söyledik. Konsolosun bizden tek istediği Milli Eğitim Bakanlığı'ndan "bu çocuklar okuyabilir" diye izindi.

➤ 65 KV adlı çizgi filmin yapım hikayesi nedir? 65 KV Size kazandırdığı ödüller nelerdir?

Ben son sınıftaydım. Sezar Tansu adında sanat tarihçisi bir eleştirmen vardı. O bize; "Gözünüzde fazla büyötmeyin bu işi, bir paket dosya kağıdı alın. Ben de kamera var onu size vereyim. Sinematek'in altında bir yer var. Orayı stüdyo olarak kullanırsınız, iki adette spot ışık alırsınız. Bu işi gözünüzde büyötmeyin, ürkemeyin çizirin." dedi. Biz hesapladık, kitapladık bizim okulda Seramik bölümünde hocalık yapan aynı zamanda da Filmar adlı reklam firmasının sahibi hocamız Vedat Ar bize stüdyosunu açtı. O da çizgi film yapıyordu, oturduk Meral ile birlikte Vedat Ar'ın Filmar stüdyosunda filmimizi yapmaya başladık. Üç ay içerisinde bitirmemiz gerekiyordu, fazlasıyla da hareket içeriyordu fakat bizim hiçbir teknikten haberimiz yoktu. Sadece saniyede 24 kare olduğunu biliyorduk. Ondan sonra bize dediler ki "iki kare çizerseniz bir deseni olabilir, harekette aksama olmaz." Böylece 24 tane desen değil 12 adet desen çizmiş olacaktık. Biz filmi yapmaya başladık, deneme yapamıyorduk. O yüzden şunu akıl ettik pozitif yanmış filmler aldık onların üstüne pergel ucu ile hareketleri çizdik ve oradan izledik, denemelerimizi bu şekilde yaptık çünkü başka bir imkanımız yoktu. (şekil: 21, 22)

Film bitti Ören stüdyolarında yıkandı, arşivde basıldı, kendi bütçesinde Sami'nin bir şekilde ayarlaması ile basıldı. Bize çok büyük destek oldu, okulunda projesi olduğu için bunu bize bir şekilde ayarladı. Pozitif bastık, montajını yaptık, ondan sonra filmle ben mezun oldum. 65 KV filmiydi, üç buçuk dakika falandı. Ses mümkün değildi, sesi de o zamanın çok sevdiğimiz Pink Floyd'undan King Kristen'dan efek parçaları alarak ses bandı yaptık. Banda işaret koymuştuk, film başlar başlamaz basıyorduk, teyp çalışıyordu. Böylece aynı zamanda sesli bir film olmuştu. Ben filmle çok parlak bir şekilde, birincilikle mezun oldum. Bir de Akademi bana jüri ödülü verdi ; 2.500 TL. Filmin maliyeti de 1.250 TL gibi bir rakamdı hatırladığım kadarıyla, yani ben yarı yarıya kara geçtim. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde olan Sinema Derneği kısa film festivali yaptı. Ben katılmak istemiyordum arkadaşların ısrarı üzerine katıldım. Ve film birinciliği kazandı. Oradan da 2.500 TL kazandırdı. Film bana kazandırdı.(şekil. 23.)

BÜSK Kısa Film Yarışması ile bu dalda üç yıldır süregelen durgunluk sona erdi

Kısa film alanında üç yıldır süren sessizlik, sonunda bozuldu! Robert Kolej' in 1967'de başlattığı Hisar Kısa Film Yarışmaları'nın 1970'te Genç Sinema Grubu'nun yarışmasının ise 1971'in ilk çeyreğinde sona ermesiyle başlamıştı sessizlik. Boğaziçi Üniversitesi Sinema Kulübü'nün 19 nisanında düzenlediği 1. BÜSK Kısa Film Yarışması ile gözler yeniden bu alana çevrilmiş oldu.

Hisar Yarışmalarının kurullarını, doğal olarak, yüklenmek istemeyen BÜSK yöneticileri "Bu yarışma, 5. Hisar değildir" demektedirler. Yarışma üç dala ayrılmıştı: 8 mm'lik filmler, karton filmler ve 16 mm'lik filmler. Jüri, Özer Kabaş'ın çekilmesi ve Orhan Kapka'nın gelmesi üzerine değerlendirme-yi altı kişiyle yaptı: Bilge Ol-gaç (yönetmen), İpek Ural (öğretim üyesi), Cengiz Tun-çer (yayıncı), Nusret İkbâl (yayıncı), İsmet Soydan (se-narist-yönetmen), Aydın Say-man (eleştirmen).

Film sayısının azlığı ne-denile katılma süresinin son-güne kadar uzatılması, böyle-ce film sayısının umulma-dık şekilde 13'ten 20'ye yük-selmesi, önceden düşünülen programın alt-üst olmasına ve organizasyonun bozulma-suna yol açtı.

8 mm. dalında 10 film ya-rıştı. Filmlerden birini sa-hibi teknik aksaklıkları yü-zünden çekince, 9 film ara-sından seçme yapıldı ve oy-birliğiyle Kaya Tanyeri'nin "Bugün 23 Nisan"ı birinci ol-du. Adından da anlaşılacağı gibi bir bayram gününden ve çeşitli toplum kesitlerinden, özellikle çocukların yaşamın-dan kesitler veren film, ara-ya serpiştirilen Atatürk fotoğ-raflarıyla ve ses bandındaki "23 Nisan" şiirleriyle eleştirel bir nitelik kazanıyordu.. Daha da önemlisi, bunun tek-nik aksaklıklara karşın yal-nızca sinematografik mal-zemeyi kullanmaya yönel-

Robert Kolej'in "Boğaziçi Üniversitesi" olarak kuru-luşundan ve bu üniversiteye bağlı "Boğaziçi Üniversi-tesi Sinema Kulübü-BÜSK'nün kurulmasından sonra, bu yıl ilk kez bir "BÜSK Kısa Film Yarışması" düzen-lendi ve ödül kazananlar 19 nisanında açıklandı. Aşağıda jüri üyesi Aydın Sayman'ın yarışmaya katılan filmle-ri değerlendiren ve yarışma üzerine görüşlerini orta-ya koyan yazısını sunuyoruz.

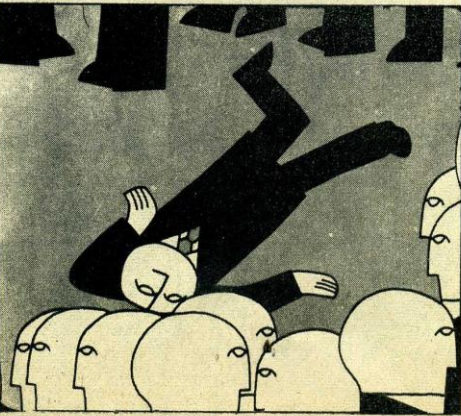
miş ve bunu bir ölçüde ba-sarmış az sayıda film den biri olmasındı. İkincilik ödülü i-çin Ekrem Yenel'in fantas-tik öğeler taşıyan "Mor Renkli Şişeler" ile, Koray Arca'nın grev hareketleri ve işkence olaylarını konu edi-nen "Hergün Yarına Çıkar" ı söz-konusu edildi. Sonunda dört oyla "Mor Renkli Şişe-ler" kazandı. Bu dalın tek-nik yönden en kusursuz ve en sinematografik filmi, kuşku-suz, Ekrem Göknil'in "Ah-tapot"uydu. Ancak yer yer kaba motifleri bulunan zayıf özlü film, içeriği ön plana almayı amaçlayan jürinin, haklı olarak ilgisini çekmedi.

Yarışmanın en büyük sürp-rizi, karton filmler dalında oldu denilebilir. Yoğun bir e-mek ve daha önemlisi teknik olarak isteyen, bu nedenle bizde en az gelişmiş olan bu türde üç film katılmıştı ya-rışmaya. Oysa jürinin bütün



"Ferhat" Ali Özgentürk

oylarını toplayan ve birinci o-lan Cemal Erez'in "65 KV"si bütün olanaksızlara meydan okuyan bir olgunluk içinde-ydi. "65 KV" her ne kadar sos-yalist ülke animasyonların-dan çizgi ve efekt kullanımı yönünden epeyce etkilenmiş-se de, yarışmanın en iyi fil-



"65 KV" Cemal Erez

mi olarak karşılanmaya de-ğer bir çalışmaydı. Karton filmler dalında ikincilik ödü-lü Atilla Ülkümen'in " Güç " adlı renkli filmine verildi.

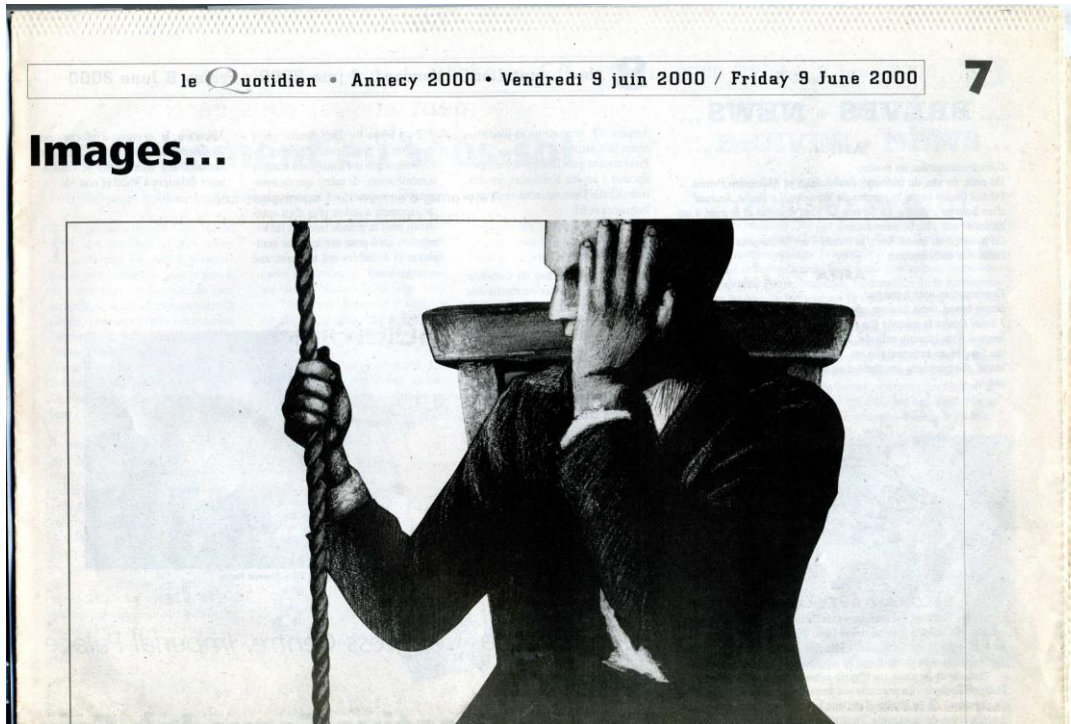
16 mm'lik filmler, genel olarak beklenenin çok altın-da kaldı. Yarışmanın bu dal-daki en profesyonel ve konu-su yönünden, savunulacak fil-mi, Ali Özgentürk'ün "Fer-hat"ıydı. Olumlu ve olumsuz yanlarıyla incelenmeye değer bir film olan "Ferhat", kan-davasını konu ediniyordu. La-tife Çeyrekbaşı'nın renkli, deneysel filmi "Metamorfoz" teknik başarısına karşın, ö-züyle yarışmanın amaçladık-larına uymayan bir çalışmay-dı. Bengi Atasoy'un "Sine-mannın Teknik Gelişmesi" ad-lı filmi yalnızca öğretici ö-zellikler taşıyan bir kurgu-film ve bu nedenle yarışma-dışı kaldı. Nurtan Karaçivi'nin "Apartman"ı ilginç bir öykülü kısa sürede melod-ramlaştırmaktadı; ancak bek-leneni veremedi. Yine de "Fe-leneni veremedi. Yine de "Ferhat"tan sonra ikinci şö-zü edilir film. Öteki film-ler Ekrem Yenel'in " Önem-siz Bir Olay"ı, M. Gündüz'ün "Beyaz Mantolu Adam" ı ve yine Kaya Tanyeri'nin "To-pumu Ver Anneliğim" iyd. Jü-rinin oyları değişik filmlere gitti ve ödüllendirme olanak-sızlaştı. Ayrıca filmlerin ge-nel olarak beklenen çizgide ol-mayışı da göz önüne alınarak birinci ve ikinci seçilmedi. En başarılı görülen üç filme "Ferhat", "Önemsiz Bir O-lay" ve "Beyaz Mantolu A-dam" mansiyon verildi ve ö-dülleri eşit olarak paylaştırıl-dı.

Üç yıllık bir sessizlik -ten sonra kısa film alanının canlanma eğilimleri ne ka-dar sevindiriciyse, yarışma-ya katılan filmlerin önceki yıllarda yapılmış filmlerden pek ileride olmaması da o ka-dar üzücü oldu. Ancak, bir gerçek ortaya çıktı: Kısa fil-me, yorum ve amaç bakı-mından aynı dünya görüşüyle eğilen sinemacılar çabaları-nın başarıya ulaşmasını isti-yorlarsa en kısa sürede ör-gütlenme yolunu seçmek zo-rundadırlar.

■ AYDIN SAYMAN

- Cemal Erez konuşmasına ara vermeden aldığı eğitimlerden ve yaptığı çizgi filmlerden bahseder.

Ondan sonra İtalya'ya gitmeye karar verdik. Cinecitta Stüdyolarında şansımızı denemek istek. Dil eğitimimizi tamamladık ve Türkiye'ye döndük. Daha sonra Meral bir burs kazanarak Urbino'ya gitti İtalya'nın tek çizgi film okulu vardı Düklük sarayının içinde çok hoş bir okuldu. Orda Kedi filmini yaptık. Kedi filmini yaptık Fransa'ya gidelim dedik ve Fransa'ya gittik. Corder/İpler filminin storyboard'unu verdik. Bir prodüktör bunu CNC dedikleri Ulusal Sinema Kurumunun finansmanları vardı oraya soktu. (yarışmaya) Ve film kazandı. Filmi yaptık. Film kağıt üzerine taramaydı,taramayla yapıyorduk, çok ağır bir işti. (şekil. 24)



Şekil. 24. İtalya basınında çıkmış, arşivden bir kare

Ondan sonra tekrar Türkiye'ye döndük. Türkiye'de ne yapabiliydik? Kültür Bakanlığına Haset diye bir film yaptık. Ondan sonra Kalaşnikof'u Sezen Aksu'ya yaptık. Daha sonra iki reklam filmi yaptık. Yeni yüzyıl diye bir gazete vardı. O gazeteye yaptığımız reklam filmi Kristal Elma ödülü kazandı.(şekil: 25)



Şekil. 25. Yeni Yüzyıl Gazetesinde ödülle ilgili çıkan haber.

Daha sonra tekrar Fransa macerası oldu. Orada Bakanı Kutlarken diye bir film yaptık. Bu bir üçleme olacaktı aslında Haset; Osmanlı Fabl dedikleri Ezop hikayeleri gibi bir albüm bulmuştuk çünkü bir Story belgeseli yapmak istiyorduk. Bunun için bir yığın doküman araştırıyorduk. Fransa kütüphanesinde elimize bir kitap geçti. Ön sözüne baktık, ön sözünde şöyle diyordu; Dünyada üç beş tane fabl kitabı var, hayvan masalları kitabı var, albümü var. Bunlardan bizim haberimiz bile yoktu. Osmanlıda böyle bir albümün olacağından hiç haberimiz yoktu çünkü bahsedilmemişti. Ezop'un, Beydaba'nın Bindarus, La Fontaine'nin ve Osmanlı'nın kapsamlı albümleri vardı. Hakikatten ben daha sonra araştırma yaptığımda mesela Araplarda 30 öykülük, Mısır'da 12,13 öykülük ufak tefek albümler vardı fakat kapsamlı olarak sadece Osmanlıda 140 tane masal var.

Masal dediğimde fabllar ufak olur, bir paragraflıktır. Altında da kıssadan hisse dedikleri ders çıkarma bölümü vardır. Bunlardan 16 tanesi hiçbir albümde olmayan hayvan masalları., Osmanlıya has. Bir de adamın ön sözde yazdığına göre(bir Fransız araştırma yapmış) kıssadan hisseleri, yani ders alma bölümleri, tamamen Osmanlı bakışıyla yazılmış fabllar. Gerçekten de öyleydi. Bu öyküler ilginçti onun için biz Haset'i yaptık. (şekil. 26)



Şekil. 26. Haset çizgi filminden bir kare.

Bakan Kutlarken Fransa’da yapıldı. Çok iyi koşullarda yaptık. Genellikle hepsinin içeriğinde siyasi bir çıkmayışın işlenişi vardı. Haset’te de öyle, belki de Haset bir psikolojinin irdelenmesiydi, yani bir insan ötekini kışkırdığı zaman işi nereye kadar götürebilir? Cinayete kadar götürebilir. Haset’te istenen şey oydu. Yani iyi bir duygu değil. Bakan Kutlarken’de de gene aynı şekilde, bu duygular; ihtiras duyguları işleniyordu. (şekil 27, 28, 29)



Şekil: 27. “Bakan Kutlarken” adlı çizgi filminden bir kare.



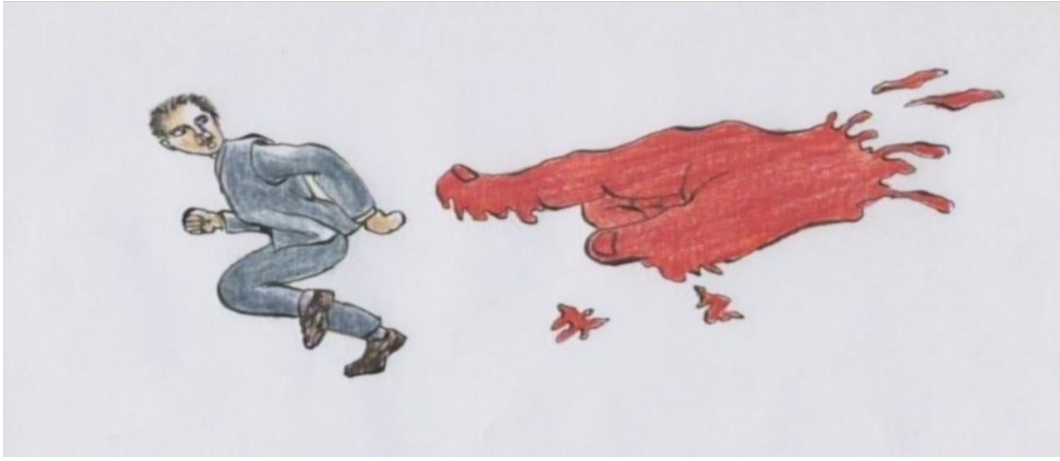
Şekil: 28. Bakan kutlarken



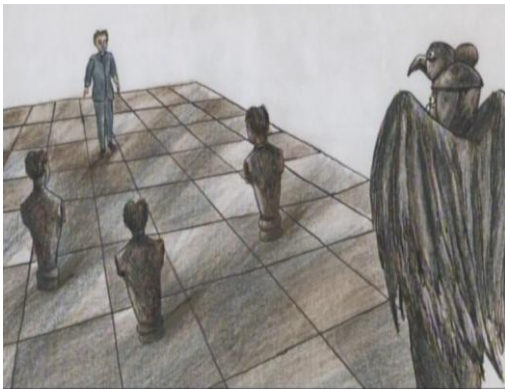
Şekil: 29. Bakan Kutlarken

- Cemal Erez konuşmasının devamında yaptıkları son çizgi film Satranç'ı anlatır.

Daha sonra yapılan filmde yani Satranç filminde bu siyasi varlıkların ne şekilde kullanıldıkları, yani piyon gibi kullanıldıkları görülür. (zaten bir çok filmde işleniyor seyrediyoruz) Önce bir yere getiriliyor, piyon gibi kullanılıp atılıyor. Ondan sonra başka birileri çıkıyor, gene onlar piyon gibi kullanılıyor. Böyle bir konuydu, biraz kavramsal konular belki de. (Şekil: 30, 31, 32)



Şekil. 30. Satranç çizgi filminden bir kare.



Şekil. 31. Satranç.



Şekil. 32. Satranç.

➤ Çizgi film yapımında hangi yolu takip ediyorsunuz?

Konuyu geliştiriyoruz, tiplerimizi belirliyoruz. Bu tiplere oradaki davranışları yapabilecek ifadeleri kazandırıyoruz. Ondan sonra filmin akışını storyboard olarak döküyoruz.(Storyboard çok esnek bir şeydir değişebilir.) Ama ana çatıyı storyboard'da çıkarıyoruz. Ondan sonra genel olarak yapılan şey, bire bir sahneleri çekiyoruz. Yani burada background, dekorlar, tipler hareket etmek üzere bire bir yerlerine oturmuştur. Mesela sandalyede oturan bir adam kalkacak, masadan bir bardak alacak artık o masanın, sandalyenin ve adamın boyutları, oranları, yerleri, açıları her şey bire bir. Veyahut storyboard o kadar kesin değildir. Sadece işaret eder hikayeyi, görüntüye şu şekilde döneceğiz, odadadır, bahçeye çıkar filan veyahut artık animasyonu yapılmaya birebir hazırlanır, planlanır. Ne olacak ? Travellink mı yapılacak, zoom mu yapılacak hepsi onların belirlenmiştir.

Diyalogların süreleri, yerleri kesin olarak belirlenir ondan sonrada animasyonu yapılmaya başlanır. Hareketlendirilir, dekorlar backgroundlar hazırlanır ondan sonrada bunlar çekilir. Eskiden kamera altında çekiliyordu. O çok zor bir şeydi. Üste kamera altta ise dekor, tipler. Sayfalar kaldırılır, çekilir tekrar kaldırılır, çekilir. Adamın 12 desenle yapılmış bir yürüyüşü defalarca çekilirdi. Bugün öyle değil; 12 deseni çekiyorsun, bilgisayarda onları photoshopta ayarlıyorsun, Adopppremiere atıyorsun, oluyor, bitiyor.Ondan sonra sinemanın bir parçası olduğuna göre, bir tek çizim farklı onun dışında bütün prosedür aynı şekilde işler.

➤ Cemal Erez konuşmasına ara vermeden, çizgi filmlerinde sesi nasıl etkili hale getirdiğini anlatıyor.

Bir de ses olur. Yalnız biz sesleri daha önceden alıyorduk. Mesela konuşma varsa sesleri daha önceden alıyoruz, ona göre hareketlendirmeyi yapıyoruz. Zamanı ona göre ayarlıyoruz. Bunlar dışında miksaj, montaj hepsi aynı şekil de.

- Kalaşnikof projesinin yapım aşaması nasıl oldu ?

Kalaşnikof; Goran Bregoviç'in bir Yugoslav yönetmenin filmi için yaptığı müziklerdi. Meral filmi de görmemişti. O tasarladı filmi. Desenleri o kadar tuhaftı ki Kalaşnikof filmindeki ile neredeyse aynıydı. Storyboard yaptıktan sonra Sezen Aksu'ya götürdük. Sezen Aksu klibe bayıldı ve "Tamam hemen yapalım" dedi. Biz de oturduk, onu iki ay içinde yaptık. Her şeyini Meral tasarladı. İki ay içinde yaptık. Film iki yıl kadar oynadı. Daha sonra yurtdışında da oynadı çünkü sanıyorum onların prodüksiyonları uluslararası bir prodüksiyondur. O yüzden yurtdışında da oynadı. (şekil. 33.)



Şekil. 33. "Kalaşnikof" klibinden bir kare

- Çizgi filmin en önemli öğelerinden biri karakterlere ifade vermek. Siz karakterlerinize ifade vermek için nasıl bir yol takip ediyorsunuz?

İfade diyelim ki kiralık katilin ifadesi; kiralık katili bilmeden o ifadeyi veremezsiniz. Onun için önce kavramı bilmek lazım. O adamın nasıl bir adam olduğunu, neler yapabileceğini bilmek lazım. Ondan sonra zaten ister istemez o kalıp çıkıyor. Bir de sanat tarihine bakarsınız; sanat tarihinde bol miktarda materyal var. Mesela kiralık katil denildiği zaman, kiralık değil ama Habil’in Kabil’i öldürmesi var. O öldürme anı çok yapılmış. Öldürme anında ki ifadesi, bakışlarındaki kararlılık bütün bunları hesap ederek düşünerek. O zaman kiralık katilin nasıl aksiyon içinde olduğunu düşünmekte yarar var. Bunu söylediğim zaman siz hemen düşüneceksiniz. Mesela kiralık katil kararlıdır, kararsız bir adam değildir. O zaman renklerini de ona göre ayarlarım değil mi ? Kararsız renkler kullanmam sert renkler kullanırım. Kontrastlar kullanırım, netlik kullanırım. Kiralık katil nettir. Ne yaptığı belli olmayan bir adam değil, ne yaptığı çok iyi belli olan adamdır. O hesap kitaplar nerede nasıl vuracağını, ne ile vuracağını çok iyi bildiği için bunlar o karakterin nasıl bir şey olduğunu yumuşacık adam olmadığını, belki çocukları ile yumuşacıktır evine gittiği zaman, çok sevdiği kızını veya oğlunu kucağına aldığı zaman yumuşacıktır, o farklı bir şey ama genellikle kararlıdır. Bütün bunlar işte o ifadeleri elde etmemizi sağlıyor, kolaylaştırıyor. O zaman biz de kararlı oluyoruz.(şekil. 34,35)



Şekil: 34. “Haset” adlı çizgi filminden bir kare.



Şekil. 35. Haset çizgi filminden bir kare.

- Cemal Erez son olarak, çizgi film yapmayı bıraktıklarından bahseder.

İşi bıraktık, film yapmayı bıraktık. Çünkü sinema dünyasında bizim işleyeceğimiz filmler pek finansman bulunamıyordu. Çünkü bizim yaptığımız şeyler pek fazla popüler şeyler değil yani bu tarz film yapanların örnekleri pek başarılı, sonları pek başarılı olmuyor. Filmleri seyredilmiyor. Zaten biz filmlerimizin seyredilmeyeceğini biliyorduk. Bunlardan para kazanalım diye öyle bir şeyimiz olmadı. Olamazdı da zaten. Zorlayamazsınız ki insanları gelin filmleri seyredin diye. Öyle bir maceraydı.

7. SONUÇ

Bu çalışma, Dünya çizgi film tarihini ve çizgi filmin Türkiye’deki gelişme ve ilerleme sürecini içermektedir. Türkiye doğumlu olan çizgi film sanatçısı Cemal Erez ve onun çizgi film sektörüne katkıları ele alınmaktadır. Erez, çizgi film sanatına ve bu sanat aracılığı ile televizyon reklamlarına kadar uzanan geniş kariyere sahip bir sanatçıdır. Ülkemizde ismen çok fazla tanınmamış olsa da özellikle Fransa ve İtalya’da aldığı temel çizgi sanatı eğitimi doğrultusunda birçok yabancı ülkede tanınan ve eserleri sıkça bilinen sanatçılarımızdandır.

Yapmış olduğu çizgi filmlerde güldürüden çok siyasi hiciv türünde eserlere ağırlık vermiştir. Özellikle “Satranç” adlı eserinde tam anlamıyla siyasi hicvi görebiliriz. 65 KV adlı eseriyle Türk çizgi film tarihine giren Cemal Erez, eşi Meral Erez ile birlikte çıktıkları bu uzun soluklu yolda birçok ödüllü esere imza atmışlardır. İkilinin eserlerine bakıldığında örnek verilecek başlıcaları; “65 KV”, “Satranç”, “Bakanı Kutlarken” , “İpler”, “Kalaşnikof” eserleridir.

Çalışmanın ilk bölümünde çizgi filmin tarihine kısaca göz atılmış sonrasında ise Türkiye’de çizgi film tarihine örneklerle değinilmiştir. Tezin yazılı kısmında özellikle canlandırma sinemasına ağırlık verilirken, Türkiye’de ilerleyen çizgi film sektörünün gelişimi esas alınmıştır. Tezin ikinci bölümü; teze ismini veren Cemal Erez’in eğitimi ve çizgi film dünyasına girişini anlatmaktadır. Dört ana başlıkta toplanıp, anlatılan tez, Cemal Erez ile yapılan röportajın belgesel biçimine getirilerek hazırlanan bir başka parçasıyla desteklenmiştir.

Türk çizgi filmine katkılarıyla ünlenmiş ve şu an hala Bahçeşehir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Animasyon bölümünde ders veren Cemal Erez, birbirinden başarılı birçok projenin imza sahibi ve Türkiye’nin gizli kalmış en başarılı isimlerinden bir tanesidir.

KAYNAKLAR

- [1] Çizgi film sanatı.(b.t.) 03.05.2012, <http://www.frmtr.com/genel-kultur-vatandaslik/731823-cizgi-film-sanati.html>
- [2] Türker, İ.H (2011) Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(2), 17.06.2012, <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/988/file/sayi02/227-241.pdf>
- [3] Türker, İ.H (2011) Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(2), 17.06.2012, <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/988/file/sayi02/227-241.pdf>
- [4] Hünerli, S.(2005). Erken Dönem Devinimli Görüntü Çalışmaları.Canlandırma Sineması Üzerine (24. Baskı) içinde (s.5). İstanbul: Es Yayınları.
- [5] Türker, İ.H (2011) Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(2), 17.06.2012, <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/988/file/sayi02/227-241.pdf>
- [6] Türker, İ.H (2011) Canlandırmanın Tarihçesi ve Türk Canlandırma Sanatı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(2), 17.06.2012, <http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/988/file/sayi02/227-241.pdf>
- [7] Hünerli, S.(2005). Erken Dönem Devinimli Görüntü Çalışmaları.Canlandırma Sineması Üzerine (24. Baskı) içinde (s.11). İstanbul: Es Yayınları.
- [8] Yağmur, M., Özkılınç, M. (2010) Sinematografa giden yolculuk. 18.06.2012, <http://www.broadcasterinfo.net/79/sinema.html>
- [9] Özkan, E.(2001) Canlandırma sinemasının biçimsel ve anlatısal özellikleri.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
- [10] Özkan, E.(2001) Canlandırma sinemasının biçimsel ve anlatısal özellikleri.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

[11] Hünerli, S.(2005). Erken Dönem Devrimli Görüntü ile ilgili gelişmeler.Canlandırma Sineması  zerine (24. Baskı) içinde (s.57,). İstanbul: Es Yayınları.

[12] Hünerli, S.(2005). Canlandırmanın reklam amaçlı kullanımı ve ajanslar. Canlandırma Sineması  zerine (24. Baskı) içinde (s.61). İstanbul: Es Yayınları.

[13] Hünerli, S.(2005).  d ll  yarışmalar ve canlandırmada özgün yapıtlar. Canlandırma Sineması  zerine (24. Baskı) içinde (s.61). İstanbul: Es Yayınları.

[14]Türkiye’de  izgi Filmin doğuşu (2007).29.10.2012,
<http://cizgilifilm.blogspot.com/2007/05/trkiyede-izgifilmin-douu.html>

EKLER

Ek-1: Cemal Erez ile Yapılan Çekimin Hazırlıkları



Ek-2: Çekim için son hazırlıklar; Kameranın beyaz ayarı yapılırken.



Ek-3: Cemal Erez ile Yapılan Röportaj Çekimi



Ek-4: Cemal Erez ile Yapılan Röportaj Yaparken



ÖZGEÇMİŞ

1 Temmuz 1983 tarihi, İstanbul ili Kadıköy ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi Maltepe ilçesinde tamamladıktan sonra, Beykent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema ve Televizyon Bölümüne Kaydoldum. Bu bölümden 2009 yılında mezun olduktan sonra Al Jazeera kanalının yan kuruluşu olan Cine5 Televizyonunda yapımcı ve yönetmen olarak çalışmaya başladım ve görevime devam etmekteyim. Çalışma hayatım devam ederken aynı yılda Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema ve Televizyon Anabilim dalında yüksek lisans eğitimine başladım.

Özel ilgi alanlarım, Televizyon kanalı için farklı projeler hazırlamak, fotoğraf çekmek, senaryo yazmak ve kitap okumak.

Yabancı dilim İngilizcedir.

Aday: Aslıhan Gülen